

Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ Андрій КИРИЧЕНКО

« _____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

спеціальність
освітня програма
факультет

201 – «Агрономія»
«Агрономія»
Агротехнічний факультет

2023 – 2024 навчальний рік

Розробник:

Бондаренко Олександр Володимирович, доктор історичних наук, професор
Коломієць Олена Борисівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи

Протокол від № 2 від 29 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
_____ проф. Василь ОРЛИК

Декан агротехнічного факультету
_____ проф. Василь САЛО

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	20 «Аграрні науки та продовольство»	<u>Обов'язковий освітній компонент загальної підготовки</u>	
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність: 201 «Агрономія»	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувачів вищої освіти – 4,5	Освітній рівень: Перший (бакалаврський)	Лекції	
		32 год.	6год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		72 год.	110год.
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: екзамен			

Мова навчання – українська

2. Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчального дисципліни «Історія та культура України» є формування у здобувачів вищої освіти необхідного обсягу цілісних, системних знань щодо основних політичних, соціально-економічних, культурних подій, явищ та процесів минулого, діяльності видатних історичних діячів у різні періоди української історії; уміння їх аналізувати, узагальнювати, виокремлювати основні тенденції й закономірності історичних подій, виявляти їхні причинно-наслідкові зв'язки; уміти критично та об'єктивно оцінювати історичні факти й діяльність відомих історичних діячів; володіти науковою термінологією та вміти користуватися нею; розглядати суспільні явища в їхньому розвитку та конкретно-історичних умовах; аналізувати закономірності виникнення та розвитку української нації та її державності, найсуттєвіші здобутки українського народу, його місце та роль у контексті світових цивілізаційних вимірів.

Завдання вивчення дисципліни: визначити та простежити закономірність і основні етапи становлення української державності та її культури від стародавніх часів до сучасності; з'ясувати основні історичні фактори, які вплинули на формування та зумовили культурні особливості й ментальність українців; простежити історичні спроби українського народу утворити свою державу та проаналізувати причини невдач; розглянути основні форми й тенденції розвитку української культурної спадщини як цілісної системи в контексті європейської культурної традиції; використати історико-культурні надбання українського народу для формування національної свідомості майбутніх спеціалістів, відчуття причетності до тисячолітньої історії України, виховання національно-патріотичних переконань, готовності до участі в розбудові та захисті Української держави.

Вивчення дисципліни «Історія та культура України» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей**:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця: вихідна.

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути такі результати (**програмні результати навчання**):

ПРН2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти;

ПРН3. Обговорювати і пояснювати основи, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, соціальності особистості, схильності до етичних цінностей, знання економіки і права.

соціальні навички (soft-skills):

1. Здатність до саморозвитку і самовдосконалення протягом життя, відповідальність за навчання інших

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет і методологічні основи курсу «Історії та культури України».

Значення і завдання вивчення історії та культури України. Предмет, методи, принципи і функції історії. Періодизація, історіографія та джерела вивчення історії та культури України.

Тема 2. Історичні витoki формування Українського народу та його державності.

Поява перших людей на території сучасної України. Трипільська культура. Формування державотворчих традицій: кімерійці, скіфи, сармати, античні міста-держави Північного Причорномор'я. Походження слов'ян та їх розселення на території України. Український народ – автохтон на своїй землі.

Тема 3. Княжа доба української історії.

Становлення централізованої держави на чолі з Києвом. Теорії походження Русі, її формування. Русь – перша історична форма української державності. Етапи політичної історії. Економічне, політичне і культурне піднесення Русі за князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Хрещення, його історичне значення та вплив на розвиток культури. Політика династичних шлюбів. Державний лад. Політичний устрій, економічні відносини, соціальний склад населення. Причини, передумови, наслідки та особливості політичної роздробленості Київської держави. Походження назв «Русь» та «Україна», їх перші вживання. Галицько-Волинська держава та її місце в історичній долі України. Соціальні відносини та політичне становище. Роль Данила Романовича у зміцненні української держави. Боротьба проти Золотої Орди. Розвиток культури Русі-України.

Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).

Утвердження Литви на українських землях. Литовсько-Руська держава: формування, устрій, суспільно-політичні відносини. Польська експансія на українські землі в другій половині XIV – середині XVII ст. Люблінська унія, її суть і наслідки. Україна в складі Речі Посполитої, її адміністративно-територіальний устрій. Берестейська церковна унія, її причини і наслідки. Сутність, причини і передумови зародження українського козацтва. Реєстрове козацтво. Запорізька Січ, її адміністративно-політичний устрій, заняття, звичаї, зовнішня політика. Національно-культурний рух. Освіта і наука. Братства.

Тема 5. Українська національна революція і становлення української державності (1648–1676 рр.).

Причини, характер, мета та періодизація української національної революції. Б. Хмельницький. Ліквідація польсько-шляхетського режиму в Україні. Формування української національної держави. Адміністративно-територіальний устрій та органи влади Української держави. Завершальний період Визвольної війни. Загострення кризи української державності у 1657–1663 рр. Основні напрямки державної політики гетьмана І. Виговського. Переяславські статті гетьмана Ю. Хмельницького і обмеження Української державності. Поділ України. Андрусівське перемир'я – змова Московської держави з Польщею про поділ України. Боротьба гетьмана П. Дорошенка за незалежність і територіальну цілісність Української держави. «Вічний мир» і закріплення поділу України. Підсумки української національної революції.

Тема 6. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – XVIII ст.).

Становлення Гетьманщини. Гетьманство Д. Многогрішного. Гетьман І. Мазепа, його соціальна та культурно-просвітницька діяльність. Північна війна та Україна. Гетьман у вигнанні П. Орлик, його «Конституція» та державницька діяльність. Посилення наступу російського царизму на автономний устрій України, його остаточна ліквідація. Наказний гетьман П. Полуботок. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. «Рішительні пункти». «Правління Гетьманського Уряду». Тимчасове відновлення гетьманського правління. Гетьман К. Розумовський. Остаточна ліквідація Катериною II гетьманства і відновлення Малоросійської колегії. Зруйнування Запорізької Січі, його причини і наслідки для українського народу. Скасування російським урядом рештків автономних прав Гетьманщини. Запровадження кріпацтва. Суспільно-політичне становище Слобідської, Південної, Правобережної та Західної України. Культура України

у другій половині XVII – XVIII ст. Освіта. Києво-Могилянська академія. Література. Козацькі літописи. Г. Сковорода. Перехід до нової української літератури. Книгодрукування. Музика і театр. Архітектура та образотворче мистецтво.

Тема 7. Українські землі у складі російської та Австро-угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.).

Підросійська Україна наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.: суспільно-політичне та економічне становище. Поділи Речі Посполитої та розчленування українських земель між Росією й Австрією. Адміністративно-територіальний устрій. Політичний та національний гніт українського народу. Загострення соціальних суперечностей. Антикріпосницька боротьба в Україні. Початки національного відродження. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства, його програмні ідеї та діяльність. Україна в умовах російських реформ другої половини XIX ст. Виникнення громад та їхня культурно-освітня діяльність в другій половині XIX ст. Валуєвський циркуляр. Україна в демократичній революції 1905–1907 рр. Столипінська аграрна реформа та її вплив на Україну. Піднесення українського руху. Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель у складі Австрійської імперії. Початок українського національного відродження на західноукраїнських землях. Перше покоління будителів. Формування української інтелігенції. «Руська трійця». Перетворення Західної України на «П'ємонт» національного відродження (друга половина XIX ст.). Москвофіли і народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Поява українських організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Січові Стрільці». Україна в роки Першої світової війни. Культура України в XIX – на початку XX ст.

Тема 8. Українська революція та державотворчі процеси у 1917-1918 рр.

Утворення Української Центральної Ради. Її соціальна база, програма, державотворча діяльність. Універсали ЦР. Проголошення в Харкові радянської влади. Війна більшовицької Росії проти УНР. Бій під Крутами. Утворення Української Народної Республіки. Проголошення незалежності УНР. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського. Державний переворот 29 квітня 1918 р. Внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна діяльність гетьманського уряду. Прорахунки Гетьманату.

Тема 9. Українська революція за доби Директорії.

Утворення Директорії, її склад, соціальна база. В. Винниченко. С. Петлюра. Політичний та соціально-економічний курс. Національно-визвольна боротьба на західноукраїнських землях. Утворення ЗУНР, її органи влади, внутрішня і зовнішня політика. Проблема соборності України. Акт злуки УНР і ЗУНР та його значення. російсько-більшовицька агресія проти Директорії УНР. Варшавська угода. Ризький мирний договір. Втрата української державності: причини і наслідки. Уроки боротьби українського народу за незалежність у 1917–1921 рр.

Тема 10. Україна у міжвоєнний період (1921–1939 рр.): утвердження радянського тоталітарного режиму та боротьба за українську державу.

Політика «воєнного комунізму». Причини та масштаби голоду 1921–1923 рр. Перехід до нової економічної політики. Створення СРСР і ліквідація суверенітету України. Політика коренізації, її причини та особливості. Дерусифікація політичного і громадського життя. Націонал-комунізм. Політичні погляди М. Скрипника, О. Шумського, М. Хвильового, М. Волобуєва. Зростання впливу національної ідеї. Згорання українізації, її причини і наслідки.

Форсована індустріалізація та насильницька колективізація. Голодомор 1932-1933 рр. – геноцид українського народу. Утвердження сталінського тоталітарного режиму. «Великий терор» в Україні в 1933–1939 рр. «Розстріляне відродження». Погром Української автокефальної православної церкви. Тоталітаризм і культура. Західноукраїнські землі у 1921–1939 рр.: політичне, соціально-економічне та духовно-культурне становище. Утворення Організації українських націоналістів (ОУН), її

програмні вимоги та діяльність.. Проголошення державної незалежності Карпатської України. Загарбання Карпатської України Угорщиною.

Тема 11. Україна в роки другої світової війни (1939–1945 рр.)

«Українське питання» в міжнародній політиці напередодні і на початку II світової війни. Радянсько-німецькій альянс 1939 р. та його наслідки для України. Пакт Ріббентропа-Молотова. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та їх «радянська». Масові репресії проти місцевого населення. Опір утвердженню комуністичного режиму на західноукраїнських землях. Діяльність ОУН. Початок радянсько-німецької війни. Проголошення у Львові Акту відновлення Української держави. Окупація України військами нацистської Німеччини та її союзниками. Причини трагедій і невдач першого періоду радянсько-німецької війни. Рух опору: повстанський рух, діяльність ОУН – УПА в роки війни. Звільнення Києва. Україна на завершальному етапі війни. Внесок українського народу в перемогу у Другій світовій війні. Наслідки Другої світової війни для України. Українська культура в роки Другої світової війни.

Тема 12. Україна в 1945–1991 рр.: трансформації суспільного розвитку.

Україна в останній період сталінщини (1945 – 1953 рр.). Голод 1946 – 1947 рр. Завершення радянської західних областей України. Опір тоталітарній системі, тактика боротьби ОУН – УПА в 1945 – 1953 рр. Трагедія УГКЦ. Десятиліття контролюваного лібералізму. Спроба лібералізації тоталітарної системи у другій половині 1950-х – першій половині 1960-х рр. Зародження українського дисидентського руху. Громадсько-літературний рух «шістдесятників». Українська робітничо-селянська спілка. Л. Лук'яненко. Форми спротиву комуністичному тоталітаризмові. Самвидав. «Український вісник». В. Чорновіл. Демонстрації протесту. Українська гелсінська група. М. Руденко. Боротьба з інакомисленням. Курс на прискорення «злиття націй» у СРСР. Посилення реакції в духовному житті. Спотворення історії України. Наслідки русифікації в Україні. Загострення кризи радянської системи у 1970-х – першій половині 1980-х рр. Процес перебудови в СРСР та її наслідки для України. Народний рух України за перебудову, його програма та соціальна база.

Тема 13. Україна в умовах незалежності: тенденції розвитку, втрати і здобутки.

Акт проголошення незалежності України. Дипломатичне визнання України. Державна символіка України та її історичне походження. Формування законодавчих, виконавчих та судових інститутів влади незалежної України. Прийняття Конституції України. Державотворчі процеси в незалежній Україні. Зовнішньополітична діяльність України. Соціально-економічне становище в Україні: здобутки, проблеми, перспективи. Реформи та ілюзії.. Грошова реформа. Наростання економічної кризи та соціальної напруженості наприкінці 1990-х рр.в. Політична криза 2000–2001 рр. «Касетний скандал». Вбивство Г. Гонгадзе. «Україна без Кучми». Президент В. Ющенко. Фальсифікації виборів з боку влади. Українська помаранчева революція, її причини, хід, соціальна база. Президентські вибори 2010 р. та перемога на них В. Януковича. Відмова від європейської інтеграції України. Революція гідності 2013–2014 рр. Силовий розгін Майдану в Києві. «Небесна Сотня». Відсторонення В. Януковича від виконання ним обов'язків Президента України. Формування і діяльність нової влади. Позачергові президентські та парламентські вибори 2014 р. Президент України П. Порошенко. Президентські та парламентські вибори 2019 р. Президент України В. Зеленський.

Тема 14. Російсько-українська війна.

Російська агресія на сході України, її ідеологічні засади. Концепція «руського міра». Відмова від європейської інтеграції України. Революція гідності 2013–2014 рр. Інформаційна війна путіністської російської федерації щодо України. російська збройна агресія проти суверенітету і територіальної цілісності України. російське збройне вторгнення в Крим у лютому-березні 2014 р. та тимчасова окупація півострова. Війна на сході України з квітня 2014 р. Створення під прикриттям «народних» виступів спецслужбами російської федерації терористичних так званих донецької і луганської

«народних республік». російська православна церква у війні. Визнання Верховною Радою України 27 січня 2015 р. російської федерації агресором. Широкомасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 р. Визнання Верховною Радою України 22 травня 2022 р. російської федерації державою-терористом із тоталітарним неонацистським режимом. Геноцид українців росією. Створення міжнародної антиросійської коаліції та її збройна й фінансова допомога Україні. Волонтерський рух в Україні

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	у тому числі									
	усь ого	лек	пр	інд	с.р	усь	лек	пр	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Предмет і методологічні основи курсу «Історії та культури України».	8	2	1		5					
Тема 2. Історичні витоки формування Українського народу та його державності.	9	2	1		6					
Тема 3. Княжа доба української історії	8	2	1		5					
Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).	9	2	1		6					
Тема 5. Українська національна революція і становлення української державності (1648–1676 рр.).	8	2	1		5					
Тема 6. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – XVIII ст.).	9	2	1		6					
Тема 7. Українські землі у складі російської та Австро-угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.)	8	2	1		5					
Тема 8. Українська революція та державотворчі процеси у 1917-1918 рр.	9	2	2		4					
Тема 9. Українська революція за доби Директорії.	8	2	1		5					
Тема 10. Україна у міжвоєнний період (1921–1939 рр.):утвердження радянського тоталітарного режиму та боротьба за українську державу.	9	2	1		6					
Тема 11. Україна в роки другої світової війни (1939–1945 рр.)	8	2	2		5					
Тема 12. Україна в 1945–1991 рр.:	9	2	1		4					

трансформації суспільного розвитку.									
Тема 13. Україна в умовах незалежності: тенденції розвитку, втрати і здобутки.	9	2	1		6				
Тема 14. Російсько-українська війна.	9	4	2		4				
ІНДЗ									
Усього годин	120	32	16		72				

5. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Найдавніша історія України. Княжа доба української історії.	2
2	Українські землі у складі іноземних держав (XIV–XVI ст.)	2
3	Гетьманщина та землі Правобережної України наприкінці XVII – XVIII ст.	2
4	Українська національно-демократична революція 1917–1921 рр.	2
5	Україна в роки Другої світової війни	2
6	Україна в 1945–1991 рр.: трансформації суспільного розвитку.	2
7	Україна на шляху до свободи і незалежності.	2
8	Війна Українського народу проти неонацистської російської федерації	2
	Усього годин	16

6. Самостійна робота

Для опанування матеріалу дисципліни «Історія та культура України» окрім лекційних, лабораторних занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Основні види самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Робота з довідковими матеріалами.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Підготовка до проміжного й підсумкового контролю.
5. Опрацювання окремих розділів програми, які не розглядаються під час аудиторних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Формування державотворчих традицій на території України (від первісної доби до VIII століття).	5
2	Давньоукраїнська держава Русь (IX – перша половина XIII ст.).	5
3	Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.).	5
4	Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).	4
5	Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.).	5
6	Українська держава на завершальному етапі національної революції (1657–1686 рр.).	5
7	Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського	5

	наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.).	
8	Суспільно-політичне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.	5
9	Національний рух на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок XX ст.).	4
10	Українські національно-визвольні змагання 1917–1921 рр.	3
11	Радянська державність України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.).	5
12	Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20–30-ті роки XX ст.	5
13	Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.).	3
14	Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.).	5
15	Становлення Української незалежної держави в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів.	3
16	Війна Українського народу проти неонацистської росії	5
	Разом	72

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для реалізації творчих можливостей здобувачів вищої освіти через індивідуально-спрямований розвиток їхніх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачем вищої освіти самостійно і не входять у його тижневе аудиторне навантаження. Викладач контролює виконання індивідуального завдання на консультаціях, графік яких складається на кафедрі і затверджується завідувачем кафедри.

До індивідуальних завдань можна віднести наступні види навчальної діяльності: написання рефератів, виконання проблемно-пошукових завдань, підготовка до виступів на конференціях, участь в олімпіадах.

7.1. Орієнтовна тематика рефератів

1. Національний характер, свідомість та самосвідомість як феномен культури.
2. Трипільська культура та її історичне значення.
3. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
4. Скіфо-сарматський культурний світ.
5. Суспільна організація, господарство та культура східних слов'ян.
6. Державні реформи Володимира Великого.
7. Внутрішня політика та зовнішньополітична діяльність Ярослава Мудрого.
8. Розквіт могутності Галицько-Волинської держави.
9. Становлення слов'янської писемності та освіти.
10. Гуманістичні традиції давньоруської літератури.
11. Пам'ятки архітектури Русі.
12. Історичний портрет Данила Галицького.
13. Галицько-Волинське князівство як одна із форм державності на землях України.
14. Дискусії про правонаступництво Київської держави.
15. Запорізька Січ: устрій, господарство, військова організація козаків.
16. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст.: причини та історичне значення.
17. П. Сагайдачний: життя та діяльність.

18. Козацтво як своєрідне явище історико-культурного розвитку українського суспільства.
19. Острозький науково-просвітницький і культурний центр.
20. Розвиток друкарства в Україні.
21. Розбудова української держави в роки національної революції 1648-1686 рр.
22. Історичний портрет Б. Хмельницького.
23. М. Кривоніс, Д. Нечай, І. Богун – народні герої визвольної війни.
24. Дипломатичні зносини української держави часів Хмельниччини.
25. Україна в період гетьманування І. Мазепи.
26. П. Орлик та його конституція.
27. Гайдамацькі рухи.
28. П. Калнишевський – останній кошовий Запорозької Січі.
29. Просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії.
30. Козацьке бароко.
31. Розвиток садово-паркової культури в Україні.
32. Кирило-Мефодіївське товариство та його роль у розвитку української суспільно-політичної думки першої половини ХІХ ст.
33. Формування української інтелігенції. «Руська трійця».
34. Т. Шевченко в українській культурі.
35. Громадсько-політична діяльність М. Драгоманова.
36. Український національний рух другої половини ХІХ ст.
37. Династії меценатів у долі української культури.
38. М. Грушевський – історик і політик.
39. Український національний рух в роки першої російської революції.
40. Модерн в українській культурі.
41. Створення та діяльність легіону Українських січових стрільців.
42. В. Винниченко – видатний політичний, державний та громадський діяч.
43. Універсали – визначальні віхи діяльності Центральної Ради.
44. Брестський мир: тріумф чи трагедія?
45. ЗУНР, її діяльність та історичне значення.
46. С. Петлюра – організатор національних збройних сил України.
47. Україна і створення Союзу РСР.
48. Політика українізації: причини і результати.
49. Наукова діяльність В. Вернадського.
50. Голодомор 1932-1933 років: причини, наслідки та національно-політичні аспекти.
51. Україна як об'єкт політичного терору. Масові репресії.
52. Утворення та діяльність ОУН.
53. С. Бандера: політичний портрет.
54. Боротьба ОУН-УПА за відродження незалежної української держави в роки Другої світової війни.
55. Внесок українського народу в перемогу над нацизмом у Другій світовій війні.
56. Десталінізація в Україні.
57. Зародження дисидентського руху в Україні.
58. Розпад СРСР: причини і наслідки.
59. Акт проголошення незалежності України і проблеми державного будівництва на сучасному етапі.
60. Становлення і розвиток багатопартійності в Україні.
61. Сучасна Україна на міжнародній арені.
62. Історія національної символіки України.
63. Українська діаспора в сучасному світі.
64. Україна і європейський інтеграційний процес.

65. російсько-українська війна.

7.2 Варіанти проблемно-пошукових завдань з «Історії та культури України»

1. Схарактеризувати античну культурну спадщину на території України.
2. Чому державу антів називають початком історичного життя українського народу?
3. Як ви розумієте вислів: "Русь – прабатьківщина українського народу"?
4. Який вплив справила Візантія на розвиток Давньоруської культури?
5. У чому, на вашу думку, полягає значення мистецтва епохи Київської Русі для подальшого розвитку української культури?
6. У чому особливість козацького суспільно-економічного устрою?
7. Чому Запорозьку Січ називають християнською козацькою республікою?
8. Чим, на ваш погляд, була Брестська церковна унія: спробою зберегти український народ від насильницького покатоличення чи релігійним компромісом, який надав уніатському духовенству додаткові права та привілеї?
9. Як виявила себе ренесансна культурна традиція на терені України?
10. Схарактеризувати процес формування козацько-гетьманської держави в період національно-визвольної війни 1648 – 1675 рр.
11. Продумати альтернативні варіанти дій Б. Хмельницького в роки національно-визвольної війни та їх можливі наслідки для України.
12. Чи була неминучою Руїна в українській історії?
13. Проаналізувати причини поразки та історичне значення української національно-визвольної революції 1648 – 1676 рр.
14. Назвати основні причини, які призвели до поразки задуму І. Мазепи і козацької старшини відстояти незалежність України. Як ви особисто оцінюєте перехід І. Мазепи на бік шведів?
15. Проаналізувати політику російської влади щодо обмеження автономії України у другій половині XVII – XVIII ст.
16. Чому Російська імперія пішла на повну ліквідацію автономії України саме в другій половині XVIII ст.?
17. Чому українська культура XVII – XVIII ст. розвивалася як барокова?
18. Чому Г. Сковороду називали "слов'янським Ж.-Ж. Руссо"?
19. Порівняти політичний та соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.
20. Розкрийте зв'язок романтизму з національно-визвольними і національно-об'єднуючими народними рухами XIX ст.
21. У чому виявився творчий геній Т. Шевченка?
22. Чому саме в період найбільшої лібералізації царського режиму в Росії (60-70ті рр. XIX ст.) посилюється наступ на національні права українців?
23. Як відбилися ідеї етнографії, мовознавства, історії України в наукових працях М. Драгоманова, В. Антоновича, М. Грушевського, О. Потебні, В. Винниченка?
24. Чому саме реалістичний художній напрям виборів провідні позиції в українському мистецтві другої половини XIX ст.?
25. Яким було ставлення українських політичних партій до Першої світової війни?
26. Чи є справедливим твердження радянських істориків про те, що Центральна Рада була "антипартійною", "буржуазно-націоналістичною", "реакційною"?
27. Чи мала успіхи внутрішня і зовнішня політика гетьмана П. Скоропадського?
28. Порівняти діяльність урядів УНР та ЗУНР в роки визвольних змагань 1917 – 1921 рр.

29. Визначити тенденції індустріалізації в 30-ті роки ХХ ст. та її соціальні наслідки.
30. У чому суть сталінської "суцільної колективізації"? Які її наслідки?
31. Доведіть, що Україна була об'єктом політичного терору в 20-ті – на початку 50-х років ХХ ст.
32. Розкрийте сутність поняття "розстріляне відродження".
33. Схарактеризувати політику щодо населення Східної Галичини, яку здійснював уряд Польщі в міжвоєнний період.
34. У чому суть теорії українського інтегрального націоналізму?
35. Проаналізувати програмні цілі та методи діяльності ОУН.
36. Довести, що УПА була воюючою проти фашистської Німеччини армією.
37. Визначити суть політики «десталінізації» та її основні наслідки.
38. У чому полягала сутність культурницької місії "шістдесятників" та дисидентів?
39. Схарактеризувати основні художні напрями в українському мистецтві ХХ ст.
40. У чому проявився русифікаторський наступ тоталітарної держави на духовність українського народу в 70-80-х роках ХХ ст.?
41. Чому соціалізм в СРСР не зміг пристосуватися до умов НТР та використати її досягнення для добробуту всього суспільства?
42. Розкрити сутність поняття "державне будівництво" і прокоментувати його складові в Україні.
43. Визначити основні здобутки і проблеми незалежної України у зовнішньополітичній діяльності.
44. Охарактеризувати основні проблеми української багатопартійності в сучасних умовах політичного розвитку.
45. Розкрити проблеми становлення громадянського суспільства в сучасній Україні.
46. У чому полягають труднощі реформування сучасної економіки України?
47. Яке місце займає українська діаспора у національному розвитку?
48. Розкрийте значення культури у процесі державотворення.
49. Поясніть чому питання про національно-мовний статус України стало одним з найпоширеніших політичних питань останнього десятиріччя?

8. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються, перш за все, традиційні методи навчання. Це:

- **словесні** (розповідь, пояснення, лекція та їхні різновиди, які використовуються з метою повідомлення здобувачам вищої освіти нових знань, пояснення порядку виконання тих чи інших дій, ознайомлення з новими фактами, подіями тощо);

- **наочні** (показ та його різновиди: ілюстрування, демонстрування, що являють собою сукупність прийомів, дій і засобів, за допомогою яких для здобувачів вищої освіти створюється наочний образ предмета, котрий вивчається, формується конкретне уявлення про нього);

- **практичні** (вправи, практичні роботи та інші, суть яких полягає в застосуванні отриманих знань під час вирішення практичних завдань);

- **методи контролю і самоконтролю** (допомагають виявленню рівня реальних досягнень здобувачем вищої освіти у навчанні, надають дидактичному процесові логічної, змістової, організаційної і методичної завершеності).

Колективну навчально-пізнавальну роботу й активний взаємозв'язок викладачів і здобувачів вищої освіти забезпечують бесіда, мозкова атака, інтелектуальна розминка, дискусія тощо. Ці методи використовуються при проведенні практичних занять для наукового пошуку певної навчальної проблеми і шляхів її ефективного розв'язання.

9. Критерії та засоби оцінювання

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Екзаменаційна (залікова) оцінка за шкалою ЄКТС – це оцінка, яка визначається шляхом переведення викладачем підсумкової оцінки семестрового контролю, вираженої у 100-бальній шкалі, в оцінку за шкалою ЄКТС (A,B,C,D,E,FX,F).

Екзаменаційна (залікова) оцінка за національною шкалою – це оцінка, яка визначається шляхом переведення викладачем підсумкової оцінки за 100-бальною шкалою у академічну національну оцінку («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», «зараховано», «незараховано»).

Критерії оцінки іспиту:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання достатнього обсягу відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувач вищої освіти, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувач вищої освіти, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Для переводу підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, у екзаменаційну (залікову) оцінку за національною шкалою та в екзаменаційну (залікову) оцінку за шкалою ЄКТС використовується шкала.

Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання в Україні та ЦНТУ

Вимоги до письмової роботи (заочна форма навчання):

Вивчення компоненти передбачає обов'язкове виконання здобувачами вищої освіти заочної форми навчання письмової домашньої контрольної роботи за індивідуальним варіантом відповідно до порядкового номера здобувача вищої освіти за списком в навчальних журналах академгрупи. Завдання та вимоги до виконання контрольної містяться в Навчально-методичному комплексі.

Шкала оцінювання : національна та ЄКТС

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (екзамен, диф. залік, курс. проект, курс. робота, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64-73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	Не зараховано	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1-34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf). С. 32-33.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основні

- Бойко О.Д. Історія України. 7-е видання. Київ, 2018, 720 с.
<https://uahistory.co> > [pidruchniki](#) > [ukraine-history-boy](#)
- Бондаренко О.В. Міста Наддніпрянської України за імперської доби (1785–1917 рр.): історіографічний дискурс: монографія. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2021. 364 с.
- Греченко В. А. Історія та культура України : підручник. Харків: ХНУВС, 2017. 440 с.
<https://dspace.univd.edu.ua> > [xmlui](#) > [handle](#)
- Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ–ХХ століття. Київ, 2019. 656 с.
<https://chtyvo.org.ua> > [authors](#) > [Narys_istorii_Ukrainy](#)
- Історія та культура України : навч.-метод. посіб (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 480 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/546>
- Історія та культура України: навч. посібник. Харків, 2017, 108 с.
<https://dspace.univd.edu.ua> > [bitstream](#) > [handle](#)
- Історія української культури: навч. посібник. Рівне, 2012, 288 с.
<https://ep3.nuwm.edu.ua/2678/>
- Калініченко В. Історія України: від найдавніших часів до сьогодення. Навчальний посібник. Харків: Оберіг, 2016. 440 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Kalinichenko_VV/Istoriia_Ukrainy_vid_naidavnishykh_chasiv_do_sohodennia/
- Кордон М. В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2017. 336 с.
- Хома І. Я. Історія української культури. Київ. Кондор, 2017. 356 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Khoma_Ivan/Istoriia_ukrainskoi_kultury/

Додаткові

- Бушин М. І., Гуржій О. І. Історія України. Проблемні лекції. Черкаси, ЧДТУ. 2012. 522 с.
- Історія та культура України : навч. посіб. / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків: ХНУВС, 2017. 108 с.
- Історія Української держави: Гетьманат ранньомодерної доби / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Арій, 2018. 720 с
- Історія української культури : підручник для мед. ВНЗ ІV р.а. 4-те вид. / за ред. В. А. Качкана. Київ: ВСВ «Медицина», 2021. 368 с.
- Лоза Ю. Історичний атлас України. Київ: Мапа, 2015. 320 с.
- Мицик Ю.А., Бажан О.Г. Історія України. Київ: ТОВ «Вид-во «КЛІО», 2015. 680 с.
- Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків : КСД, 2016. 496 с.
- Українське козацтво: Мала енциклопедія. Київ : Генеза ; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. 568 с.
- Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХVІІІ століття. 3-те вид., перероблене та розширене. Київ : Критика, 2006. 584 с.

Інформаційні ресурси

<http://exlibris.org.ua/> – Українська електронна бібліотека
<http://lib-gw.univ.kiev.ua/> – бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка
<http://litopys.kiev.ua/> – Літописи, історія, культура
<http://www.cossackdom.com/> – Козацтво XV–XXI ст.
<http://izbornyk.org.ua/> Ізборник: Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації
<http://www.filosof.com.ua/> – Інститут філософії ім. Г. Сковороди
<http://www.history.org.ua/> – Інститут історії України НАН України
<http://www.holodomor33.org.ua/> – Голодомор 1932–1933 років
<http://www.info-library.com.ua/> – Електронна бібліотека підручників